05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

PEMBANGUNAN MODUL PENGAJARAN *SAMPI* DAN *RENUNG ADAT* BERASASKAN PENDEKATAN NARATIF UNTUK MURID SEKOLAH MENENGAH

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SARIPAH ANAK BANSENG

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
2025

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

PEMBANGUNAN MODUL PENGAJARAN *SAMPI* DAN *RENUNG ADAT* BERASASKAN PENDEKATAN NARATIF UNTUK MURID SEKOLAH MENENGAH

SARIPAH ANAK BANSENG

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

TESIS DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI SYARAT
UNTUK MEMPEROLEH IJAZAH
DOKTOR FALSAFAH

FAKULTI BAHASA DAN KOMUNIKASI
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
2025

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

UPSI/IPS-3/BO 32
Pind : 00 m/s: 1/1

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
SULTAN IDRIS EDUCATION UNIVERSITY

Sila tanda (√)

- Kertas Projek ☐
- Sarjana Penyelidikan ☐
- Sarjana Penyelidikan dan Kerja Kursus ☐
- Doktor Falsafah ☑

INSTITUT PENGAJIAN

SISWAZAH PERAKUAN

KEASLIAN PENULISAN

Perakuan ini telah dibuat pada 06 (hari bulan) MEI (bulan) 2025

i. Perakuan pelajar :

Saya, SARIPAH BANSENG, P20192001124, FAKULTI BAHASA DAN KOMUNIKASI dengan ini mengaku bahawa disertasi/tesis yang bertajuk PEMBANGUNAN MODUL PENGAJARAN *SAMPI* DAN *RENUNG ADAT BERASASKAN PENDEKATAN NARATIF* UNTUK MURID SEKOLAH MENENGAH adalah hasil kerja saya sendiri. Saya tidak memplagiat dan apa-apa penggunaan mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dilakukan secara urusan yang wajar dan bagi maksud yang dibenarkan dan apa-apa petikan, ekstrak, rujukan atau pengeluaran semula daripada atau kepada mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dinyatakan dengan sejelasnya dan secukupnya

____
Tandatangan pelajar

ii. Perakuan Penyelia:

Saya DR. MINAH SINTIAN dengan ini mengesahkan bahawa hasil kerja pelajar yang bertajuk PEMBANGUNAN MODUL PENGAJARAN *SAMPI* DAN *RENUNG ADAT BERASASKAN PENDEKATAN NARATIF* UNTUK MURID SEKOLAH MENENGAH dihasilkan oleh pelajar seperti nama di atas, dan telah diserahkan kepada Institut Pengajian Siswazah bagi memenuhi sebahagian/sepenuhnya syarat untuk memperoleh Ijazah DOKTOR FASLAFAH.

8 Julai 2025
Tarikh

Tandatangan Penyelia

Dr. Minah Sintian
Pensyarah Kanan
Fakulti Bahasa dan Komunikasi
Universiti Pendidikan Sultan Idris
35900 Tanjong Malim

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
SULTAN IDRIS EDUCATION UNIVERSITY

INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH /
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

BORANG PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS/DISERTASI/LAPORAN KERTAS PROJEK
DECLARATION OF THESIS/DISSERTATION/PROJECT PAPER FORM

Tajuk / *Title*: PEMBANGUNAN MODUL PENGAJARAN SAMPI DAN RENUNG ADAT BERASASKAN PENDEKATAN NARATIF UNTUK MURID SEKOLAH MENENGAH

No. Matrik /*Matric's No.*: P20192001124

Saya / *I* : SARIPAH ANAK BANSENG

(Nama pelajar / *Student's Name*)

mengaku membenarkan Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek (Kedoktoran/Sarjana)* ini disimpan di Universiti Pendidikan Sultan Idris (Perpustakaan Tuanku Bainun) dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:-
acknowledged that Universiti Pendidikan Sultan Idris (Tuanku Bainun Library) reserves the right as follows:-

1. Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek ini adalah hak milik UPSI.
   The thesis is the property of Universiti Pendidikan Sultan Idris

2. Perpustakaan Tuanku Bainun dibenarkan membuat salinan untuk tujuan rujukan dan penyelidikan.
   Tuanku Bainun Library has the right to make copies for the purpose of reference and research.

3. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan Tesis/Disertasi ini sebagai bahan pertukaran antara Institusi Pengajian Tinggi.
   The Library has the right to make copies of the thesis for academic exchange.

4. Sila tandakan (√) bagi pilihan kategori di bawah */ Please tick (√) for category below:-*

☐	**SULIT/*CONFIDENTIAL***	Mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan Malaysia seperti yang termaktub dalam Akta Rahsia Rasmi 1972. / *Contains confidential information under the Official Secret Act 1972*
☐	**TERHAD/*RESTRICTED***	Mengandungi maklumat terhad yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana penyelidikan ini dijalankan. / *Contains restircted information as specified by the organization where research was done.*
☑	**TIDAK TERHAD / *OPEN ACCESS***	

(Tandatangan Pelajar/ Signature)

Dr. Minah Sintian
Pensyarah Kanan
Fakulti Bahasa dan Komunikasi
Universiti Pendidikan Sultan Idris
35900 Tanjong Malim

(Tandatangan Penyelia / *Signature of Supervisor*)
& (Nama & Cop Rasmi / *Name & Official Stamp*)

Tarikh: 8 Julai 2025

Catatan: Jika Tesis/Disertasi ini **SULIT @ TERHAD**, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh laporan ini perlu dikelaskan sebagai **SULIT** dan **TERHAD**.

Notes: If the thesis is CONFIDENTAL or RESTRICTED, please attach with the letter from the organization with period and reasons for confidentiality or restriction.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

PENGHARGAAN

Saya ingin mengucapkan kesyukuran tertinggi kepada Tuhan yang Esa atas kasih karunia dalam menyiapkan tesis ini. Seterusnya penghargaan dan terima kasih ini diberikan tidak terhingga kepada keluarga, suami, ibu ayah dan saudara mara. Terima kasih yang tidak terhingga kepada Profesor Madya Dr. Rosline Sandai atas tunjuk ajar dan motivasi yang tidak pernah putus walaupun telah bersara. Seterusnya kepada semua penyelia saya yang terlibat iaitu Dr. Minah Sintian dan Profesor Madya Dr. Anida. Ucapan terima kasih ini juga diberikan kepada saudara Laurence dan John kerana membantu dari aspek sokongan moral. Tanpa mereka semua, tesis ini tidak akan berjaya disempurnakan.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk membangunkan modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif bagi murid sekolah menengah. Reka bentuk kajian ini ialah reka bentuk campuran iaitu menggunakan Pembangunan dan Reka Bentuk (DDR) yang mengandungi tiga fasa iaitu analisis keperluan (enam pakar), diikuti fasa reka bentuk dan pembangunan (dua pakar bidang) serta penilaian kebolehgunaan modul (seorang guru dan 15 orang murid) dan keberkesanan modul (30 orang murid). Dapatan fasa analisis keperluan menunjukkan keperluan elemen yang perlu dalam modul, iaitu kaedah pengajaran yang sesuai, bahan pengajaran berbantukan naratif dan aplikasi multimedia, interaksi bermakna, metafora dan maknanya, motivasi, aktiviti kolaborasi dan koperatif berpandu. Dapatan reka bentuk dan pembangunan modul memperoleh konsensus pakar melebihi 75% dengan seluruh item yang dipilih memenuhi syarat kesepakatan antara pakar dengan nilai *defuzzification Alpha-Cut* (*α-Cut*) melebihi 0.5 (>0.5) dan nilai *threshold* (d) kurang daripada 0.2 (<0.2). Purata indeks kesahan kandungan (CVI) keseluruhan modul adalah sebanyak 100% meliputi kemudahgunaan, kandungan, aktiviti, kesesuaian, dan penilaian dengan nilai 1. Dapatan fasa penilaian kebolehgunaan modul melalui temu bual mendapati modul memperoleh tahap kebolehlaksanaan yang tinggi sesuai dengan keperluan pelajar, dapat menangani organisasi pembelajaran sosial, menyumbang kepada sumber pembelajaran, menyokong tingkah laku umum dan motivasi pengguna. Keberkesanan modul melalui ujian pra dan ujian pasca dalam menunjukkan keputusan yang positif dengan pencapaian murid meningkat sebanyak 32.33% dengan sisihan piawai 13.933. Ujian-t tidak bersandar menunjukkan pekali t>0.5, membuktikan terdapat perbezaan yang signifikan antara pencapaian ujian pra dan pasca. Kesimpulannya, penilaian kebolehgunaan modul ini yang mencapai tahap tinggi menunjukkan ia dapat membantu pengajaran kefahaman metafora dan makna teks puisi *Sampi* dan *Renung Adat*. Implikasinya modul pengajaran aspek puisi tradisional Iban ini boleh digunakan bagi mengajar Bahasa Iban.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

DEVELOPMENT OF A NARRATIVE-BASED *SAMPI* AND *RENUNG ADAT* TEACHING MODULE FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS

ABSTRACT

This research aimed to develop a narrative-based teaching module of *Sampi* and *Renung Adat* for secondary school students. The design of this study is a mixed method using Design and Development Research (DDR) consisting of three phases: a needs analysis (six experts), module design and development (two experts) as well as usability (one teacher and 15 students) and effectiveness evaluations (30 students). The needs analysis identified crucial module components such as suitable teaching methods, narrative-driven materials incorporating multimedia, meaningful interaction, exploration of metaphors and their meanings, motivation strategies, and guided collaborative learning activities. The design and development phase achieved over 75% expert consensus, with all value *defuzzification Alpha-Cut* (*α-Cut*) more than 0.5 (>0.5) and the *threshold* (d) value less than 0.2 (<0.2). The average of whole content validity index (CVI) 100% content validity across usability, content, activities, suitability, and assessment with 1 value. Data in usability testing, conducted through interviews, showed the module's high feasibility, alignment with student needs, positive impact on social learning organization, contribution to learning resources, and support for user motivation and behavior. Furthermore, pre- and post-tests demonstrated positive improvement such as 32.33% and standard deviation 13.933 in student achievement. The t-test shows that t>0.5, confirming there are significant differences between pre- and post-test. In conclusion, the highly usable module effectively facilitates the teaching and understanding of metaphors and meanings within *Sampi* and *Renung Adat* poetry. The implication of this study is it offers a valuable pedagogical tool for Iban language instruction.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

KANDUNGAN

		Muka Surat
PERAKUAN KEASLIAN TESIS		ii
PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS		iii
PENGHARGAAN		iv
ABSTRAK		v
ABSTRACT		vi
KANDUNGAN		vii
SENARAI RAJAH		xiv
SENARAI JADUAL		xvii
SENARAI SINGKATAN		xx
SENARAI LAMPIRAN		xxii
BAB 1	**PENGENALAN**	
1.1	Pendahuluan	1
1.2	Latar Belakang Kajian	3
1.3	Pernyataan Masalah	8
1.4	Objektif Kajian	11
1.5	Soalan Kajian	11
1.6	Hipotesis Kajian	12
1.7	Rasional Kajian	12
1.8	Batasan Kajian	13
1.9	Kepentingan Kajian	14
1.10	Definisi Operasional	15

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.10.1 Pembangunan 15

1.10.2 Modul Pengajaran 15

1.10.3 Naratif 16

1.10.4 Multimedia 16

1.10.5 *Sampi* 16

1.10.6 *Renung Adat* 17

1.10.7 Kebolehgunaan 18

1.10.8 Kesan 18

1.10.9 Kesahan Modul 19

1.10.10 Kekuatan dan Kelemahan Modul 19

1.11 Kerangka Teori Kajian 19

1.12 Kerangka Konseptual Kajian 24

1.13 Rumusan 26

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

BAB 2 KAJIAN LITERATUR

2.1 Pendahuluan 28

2.2 Masyarakat Iban Dahulu dan Kini 29

2.3 Kepercayaan Masyarakat Iban 32

2.4 Sastera Lisan dalam Masyarakat Iban 33

2.5 Kepentingan Sastera dalam Kurikulum 35

2.6 Kaedah Pengajaran Berasaskan Naratif 41

2.7 Metafora dalam Sastera 46

2.8 Aplikasi Multimedia dalam Pengajaran dan Cabarannya 52

2.9 Teori Sandaran 55

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

2.9.1 Teori Vygotsky 55

2.9.2 Teori Gaya Pembelajaran Bahasa VAK 58

2.9.3 Teori Naratif Martin 62

2.9.4 Teori Metafora Lakoff-Johnson 70

2.10 Pembangunan Modul dan Model Berkaitan 71

2.10.1 Model Richey dan Klein 72

2.10.2 Model Dick dan Carey 75

2.10.3 Kebolehgunaan Modul Pedagogi 77

2.12 Rumusan 81

BAB 3 METODOLOGI

3.1 Pendahuluan 83

3.2 Reka Bentuk Kajian 83

3.2.1 Fasa 1: Analisis Keperluan 89

3.2.2 Fasa 2:Reka Bentuk dan Pembangunan 90

3.2.3 Fasa 3: Penilaian 90

3.3 Instrumen Kajian 92

3.3.1 Fasa 1: Analisis Keperluan 92

3.3.2 Fasa 2:Reka Bentuk dan Pembangunan 93

3.3.3 Fasa 3: Penilaian 94

3.4 Sampel Kajian 95

3.5 Kajian Rintis 98

3.6 Penganalisisan Data Kajian 100

3.7 Prosedur Pengumpulan Data Kajian 101

3.8 Kesahan dan kebolehpercayaan 104

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

3.9 Matrik Kajian 105

3.10 Rumusan 106

BAB 4 REKA BENTUK PEMBANGUNAN MODUL

4.1 Pendahuluan 107

4.2 Fasa 1: Fasa Analisis Keperluan 108

4.2.1 Prosedur Kajian 110

4.2.2 Peserta Kajian 111

4.2.3 Instrumen Kajian 114

4.2.3.1 Protokol Temu Bual 115

4.2..4 Analisis Data 117

4.3 Fasa 2: Reka Bentuk dan Pembangunan 118

4.3.1 Langkah Pembangunan Modul 122

4.3.2 Prosedur Kajian 126

4.3.3 Peserta Kajian 129

4.3.4 Instrumen Kajian 130

4.3.4.1 Soal Selidik 130

4.3.4.2 Protokol Temu Bual 132

4.3.5 Analisis Data 133

4.4 Fasa 3: Penilaian 140

4.4.1 Prosedur Kajian 142

4.4.1.1 Temu Bual Pengguna 144

4.4.1.2 Kuasi-Eksperimen 145

4.4.2 Peserta Kajian 146

4.4.3 Instrumen Kajian 148

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

		4.4.3.1 Protokol Temu Bual	148
		4.4.3.2 Ujian Pra	148
		4.4.3.3 Ujian Pasca	149
		4.4.3.4 Borang Senarai Semak Pemerhatian Tidak Keterlibatan	149
	4.4.4	Analisis Data	150
		4.4.4.1 Analisis data Tematik	151
		4.4.4.2 Analisis Data Statistik	152
4.5	Rumusan		153

BAB 5 DAPATAN KAJIAN DAN ANALISIS DATA

5.1	Pendahuluan		154
5.2	Fasa 1 : Fasa Analisis Keperluan		154
	5.2.1	Demografi Subjek Kajian	156
	5.2.2	Pengalaman Mengajar Puisi Tradisional	157
	5.2.3	Sokongan Institusi Pendidikan	159
	5.2.4	Penerangan Bahasa Kiasan	161
	5.2.5	Pemilihan Perenggan Dalam Mengajar Maksud Tersirat	165
	5.2.6	Cara Memberi Soalan	167
5.3	Fasa 2 : Reka Bentuk Dan Pembangunan		169
	5.3.1	Dapatan Fuzzy Delphi	177
		5.3.1.1 Dapatan Kandungan Bahan Bacaan	178
		5.3.1.2 Dapatan Kandungan Strategi	179
		5.3.1.3 Dapatan Kandungan Aktiviti	181
		5.3.1.4 Dapatan Kandungan Penilaian	182

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.3.2 Pandangan Kesahan Modul 183

5.3.2.1 Kesahan Kandungan Berdasarkan Soal Selidik 185

5.3.2.2 Kesahan Kandungan Berdasarkan Temu Bual 187

5.3.2.3 Kesahan Pedagogi 199

5.3.2.4 Kesahan Teknikal 208

5.3.3 Penilaian Kekuatan dan Kelemahan Modul 209

5.4 Fasa 3 : Pelaksanaan dan Penilaian 212

5.4.1 Kebolehgunaan Modul 213

5.4.2 Keberkesanan Modul 218

5.5 Rumusan 232

BAB 6 RUMUSAN, PERBINCANGAN DAN KESIMPULAN

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

6.1 Pendahuluan 234

6.2 Rumusan Dapatan Kajian 235

6.2.1 Fasa 1: Analisis Keperluan 235

6.2.2 Fasa 2: Reka Bentuk dan Pembangunan Modul 237

6.2.2.1 Kesahan Modul 237

6.2.2.2 Kekuatan dan Kelemahan Modul 238

6.2.3 Fasa 3 : Pelaksanaan dan Penilaian 239

6.2.3.1 Kebolehgunaan Modul 240

6.2.3.2 Keberkesanan Modul 240

6.3 Perbincangan 242

6.3.1 Fasa 1 : Analisis Keperluan 243

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

	6.3.2	Fasa 2: Reka Bentuk dan Pembangunan	247
	6.3.3	Fasa 3: Pelaksanaan dan Penilaian	252
6.4		Implikasi Kajian	257
	6.4.1	Implikasi Teoretikal	258
	6.4.2	Implikasi Pedagogi	259
		6.4.2.1 Pihak Berkepentingan (KPM, JPN, PPD)	260
		6.4.2.2 Guru Bukan Opsyen Bahasa Iban	261
		6.4.2.3 Implikasi Guru Opsyen	262
6.5		Cadangan Kajian	263
6.6		Etika Penyelidikan	264
6.7		Rumusan	268

RUJUKAN 270

LAMPIRAN

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI RAJAH

No. Rajah		Muka Surat
1.1	Kerangka Teori Kajian	21
1.2	Kerangka Konseptual Kajian	26
2.1	Klasifikasi Leka Main Iban berdasarkan Chemaline Anak Usop (2019)	34
2.2	Standard isi dan standard kandungan berkaitan apresiasi seni bahasa dalam DSKP Tingkatan 1 Bahasa Iban.	40
2.3	Teori Naratif Martin	63
2.4	Reka bentuk pengajaran Richey dan Klein	74
2.5	Model Pengajaran Dick dan Carey	75
2.6	Model Kebolehgunaan Pedagogi Nokelainen, P. (2006)	79
3.1	Prosedur pengumpulan data	103
4.1	Carta alir analisis keperluan	109
4.2	Prosedur kajian fasa analisis keperluan	111
4.3	Proses pengambilan peserta kajian	116
4.4	Protokol temu bual	116
4.5	Carta alir fasa reka bentuk dan pembangunan	119
4.6	Langkah dalam fasa reka bentuk dan pembangunan	122
4.7	Prosedur kajian fasa reka bentuk dan pembangunan	127
4.8	Protokol temu bual dalam fasa reka bentuk dan pembangunan	133
4.9	Nilai persetujuan *Fuzzy*	135

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

4.10	Penerimaan item melalui teknik *Fuzzy Delphi*	137
4.11	Carta alir fasa penilaian	141
4.12	Prosedur kajian dalam fasa penilaian	143
4.13	Prosedur kajian bagi penilaian kebolehgunaan modul	145
4.14	Prosedur kajian bagi penilaian keberkesanan modul	146
4.15	Protokol temu bual penilaian kebolehgunaan modul	147
5.1	Contoh analisis transkrip temu bual dalam ATLAS. Ti 22	155
5.2	Tempoh mengajar Bahasa Iban dalam kalangan guru	156
5.3	Rumusan analisis keperluan untuk pembangunan modul	170
5.4	Proses menyalin semula teks puisi ke perisian menggunakan Microsoft Word bagi teks puisi *Sampi*	171
5.5	Proses menyalin semula teks puisi ke perisian menggunakan Microsoft Word bagi teks puisi *Renung Adat*	171
5.6	Contoh proses penentuan plot dan struktur dalam teks puisi	172
5.7	Contoh proses pemberian naratif bagi setiap struktur	173
5.8	Contoh proses menyalin semula dokumen dalam perisian ATLAS.Ti 22	174
5.9	Contoh proses menentukan kod metafora dalam perisian ATLAS.Ti 22	174
5.10	Contoh proses mengenal pasti metafora dalam perisian ATLAS.Ti 22	175
5.11	Contoh proses membangunkan rancangan pengajaran harian (RPH)	175
5.12	Contoh proses membangunkan BBM berkaitan naratif menggunakan Microsoft Power Point 2016	176
5.13	Contoh proses membangunkan BBM berkaitan metafora menggunakan Microsoft Power Point 2016	176

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.14	Contoh proses membangunkan aktiviti dan soalan pentaksiran menggunakan Microsoft Power Point 2016	177
5.15	Analisis metafora dalam puisi tradisional	192
5.16	Pencapaian murid dalam Ujian Pra	219
5.17	Kekerapan pencapaian murid dalam Ujian Pra	220
5.18	Pencapaian murid dalam Ujian Pasca	221
5.19	Kekerapan pencapaian murid dalam Ujian Pasca	222
5.20	Perbandingan pencapaian murid dalam Ujian Pra dan Ujian Pasca	223

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI JADUAL

No. Jadual		Muka Surat
2.1	Perbezaan masyarakat Iban dahulu dan kini	30
2.2	Elemen metafora yang digunakan dalam pembangunan modul	71
2.3	Huraian dimensi kebolehgunaan pedagogi Nokelainen (2006)	79
3.1	Jenis penyelidikan dan reka bentuk pembangunan	85
3.2	Rumusan Jenis DDR	86
3.3	Status pelaksanaan proses kajian	88
3.4	Kaedah pengumpulan data DDR	91
3.5	Senarai semak untuk pemerhatian dalam kelas sebenar	95
3.6	Sampel kajian	96
3.7	Kaedah penganalisisan data kajian	100
3.8	Kesahan dan kebolehpercayaan	104
3.9	Matrik kajian	106
4.1	Keterangan fasa analisis keperluan	110
4.2	Demografi peserta kajian	113
4.3	Senarai semak bagi meneliti metafora dalam puisi	124
4.4	Keterangan fasa reka bentuk pembangunan	126
4.5	Tafsiran skala dengan skor pemboleh ubah linguistik	134
4.6	Penarafan *I-CVI* dari Skala Likert	139

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

4.7	Keterangan fasa reka bentuk dan pembangunan	142
4.8	Peserta kajian kebolehgunaan dan keberkesanan modul	146
4.9	Senarai semak untuk pemerhatian dalam kelas sebenar	150
5.1	Pengalaman mengajar puisi tradisional Iban dalam kalangan guru	157
5.2	Sokongan institusi pendidikan terhadap guru	160
5.3	Cara menerangkan bahasa kiasan dalam *leka main*	162
5.4	Pemilihan perenggan dalam mengajar maksud tersirat	165
5.5	Cara Memberi Soalan	167
5.6	Nilai *threshold*, nilai α-Cut, dan kesepakatan pakar bagi setiap elemen kandungan bahan bacaan	178
5.7	Nilai *threshold*, nilai α-Cut, dan kesepakatan pakar bagi setiap elemen kandungan strategi	180
5.8	Nilai *threshold*, nilai α-Cut, dan kesepakatan pakar bagi setiap elemen kandungan aktiviti	181
5.9	Nilai *threshold*, nilai α-Cut, dan kesepakatan pakar bagi setiap elemen kandungan penilaian	182
5.10	Matrik kandungan modul	184
5.11	Frekuensi, peratus dan CVI bagi kemudahgunaan modul	185
5.12	Pandangan pakar mengenai objektif khusus modul pengajaran	190
5.13	Metafora dan kategorinya dalam modul pengajaran	193
5.14	Pandangan pakar dalam penilaian strategi pengajaran	200
5.15	Penilaian pakar tentang naratif puisi tradisional	204

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.16	Min dan sisihan piawai Ujian Pra Dan Pasca	224
5.17	Korelasi sampel berpasangan	224
5.18	Keputusan Ujian T	225
5.19	Reaksi murid semasa induksi	225
5.20	Reaksi murid semasa pengembangan pengajaran dan pembelajaran	228
5.21	Reaksi murid pada sesi penutup	231
6.1	Rumusan Fasa 1: Analisis Keperluan	236
6.2	Rumusan pandangan pakar berkaitan kesahan modul	237
6.3	Kebolehgunaan modul melalui pandangan subjek sebagai guru dan murid	240
6.4	Rumusan pemerhatian tidak keterlibatan berkaitan keberkesanan modul	242

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI SINGKATAN

BBM	Bahan Bantu Mengajar
CVI	Indek Kesahan Kandungan
DDR	Design And Development
DSKP	Dokumen Standard Kurikulum Dan Pentaksiran
FPK	Falsafah Pendidikan kebangsaan
ICT	Teknologi Maklumat
IPS	Institut Pengajian Siswazah
JPN	Jabatan Pendidikan Negeri
JPNS	Jabatan Pelajaran Negeri Sarawak
KBSR	Kurikulum Berasaskan Sekolah Rendah
KBSM	Kurikulum Berasaskan Sekolah Menengah
KSSM	Kurikulum Standard Sekolah Menengah
KOMSAS	Komponen Sastera
KPM	Kementerian Pelajaran Malaysia
LEC	Low Certificate Of Education
PDPR	Pengajaran dan Pelajaran di rumah
PDP	Pengajaran Dan Pembelajaran
PAK-21	Pendidikan Abad Ke-21
PKP	Perintah Kawalan Pergerakkan
PPPM	Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia
PPD	Pejabat Pendidikan Daerah
RPH	Rancangan Pengajaran Harian

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SRP	Sijil Rendah Pelajaran
SPSS	Statistical Packages Of Social Science
SPP	Suruhanjaya Perkhidmatan Pendidikan
TMK	Teknologi Maklumat Dan Komunikasi
UPSI	Universiti Pendidikan Sultan Idris
VAK	Visual-Auditory-Kinesthetic
ZPP	Zon Perkembangan Proksimal

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi
05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI LAMPIRAN

A	Dapatan kajian rintis
B	Soalan kajian rintis
C	Biodata informan
D	Temu bual bersama pakar
E	Borang Penilaian Pakar
F	Soal selidik Kesahan Kandungan
G	Temu bual bersama guru
H	Temu bual bersama pelajar
I	Senarai Semak Pemerhatian Dalam Kelas
J	Ujian Pra
K	Ujian Pasca
L	Modul Pengajaran

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

BAB 1

PENGENALAN

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.1 Pendahuluan

Pendidikan memainkan peranan penting dalam memacu kemajuan insaniah dan meningkatkan kualiti hidup masyarakat sejagat. Proses mencapai kualiti hidup ini membentuk jati diri, membina keyakinan dan mewujudkan keseimbangan perpaduan hubungan etnik antara satu sama lain. Pendidikan bukan sahaja menyumbang kepada pembangunan modal sosial dan ekonomi tetapi turut mencetus kemahiran kreativiti dan menjana inovasi dalam kalangan generasi muda. Kemahiran ini penting sebagai pemacu perkembangan ekonomi negara. Justeru, sistem pendidikan di Malaysia berpegang kepada falsafah pendidikan kebangsaan (FPK) yang bertujuan mengembangkan potensi individu secara seimbang dari segi jasmani, rohani, intelek dan emosi.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Pendidikan berubah mengikut perkembangan sains dan teknologi. Pendidikan abad ke-21 menyaksikan ledakan penggunaan teknologi maklumat (ICT). Peranan guru turut berubah menjadi pemudahcara semasa proses pengajaran dan pembelajaran (PdP). Anjakan ini menyebabkan guru perlu menyesuaikan diri dengan asas pengkomputeran. Inovasi bahan bantu mengajar (BBM) yang berasaskan ICT menjadikan murid lebih seronok dan meningkatkan semangat ingin tahu dalam diri. Hal ini jelas dinyatakan oleh Nur Sharydatul Elyza Saharudin et al. (2017) bahawa penggunaan ICT boleh meningkatkan motivasi murid. Ismail dan Khalib (2020) turut menyokong bahawa penggunaan ICT turut memupuk kreativiti guru dalam mencipta BBM yang menarik dan menjadikan proses PdP lebih interaktif.

Anjakan kemajuan sains dan teknologi maklumat ini memberi impak yang besar dalam pendidikan kesusasteraan di Malaysia terutamanya dalam sastera tradisional Iban yang semakin dilupakan. Sehubungan itu, kajian ini bertujuan membangun satu model untuk mengajar puisi tradisional menggunakan pedagogi penyatupaduan (integrasi) berasaskan naratif dan teknik memahami maksud tersirat menggunakan multimedia. Bab ini menceritakan secara ringkas sejarah pendidikan bahasa Iban dan pengenalan kepada puisi tradisional Iban dalam latar belakang kajian, pernyataan masalah, objektif kajian dan soalan kajian. Batasan kajian dan definisi operasional turut dibentangkan dalam bab ini.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.2 Latar Belakang Kajian

Bahasa Iban ialah bahasa ibunda kaum Iban di Malaysia yang tinggal di Sarawak di kepulauan Borneo. Kaum ini merupakan kaum majoriti dengan populasi sebanyak 30% daripada 2.81 juta penduduk Sarawak, negeri terbesar di Malaysia (Bancian 2010, Jabatan Perangkaan Malaysia, 2017). Persisiran sungai di seluruh Sarawak dijadikan kawasan penempatan orang Iban kerana faktor pekerjaan dan kelangsungan hidup. Bahasa Iban secara umum adalah standard di seluruh Sarawak namun terdapat perbezaan dari aspek intonasi mengikut kawasan penempatan terutamanya kawasan sungai. Contohnya, *Iban Balau* digunakan untuk menunjukkan kaum Iban yang tinggal di kawasan Sungai Batang Lupar.

Sejarah penggunaan bahasa Iban di sekolah di Sarawak boleh dibahagikan kepada dua bahagian iaitu sebelum dan selepas merdeka. Sebelum merdeka, institusi pendidikan di Sarawak melalui dua zaman iaitu zaman pemerintahan Brooke dan pemerintahan kolonial British. Manakala, zaman selepas merdeka merupakan zaman pengembangan bahasa Iban semasa peralihan sistem pendidikan Malaysia dan penguatkuasaan Akta Pelajaran 1996 (Rosline Sandai & Marilyn Ong Siew Ai, 2015).

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Pada zaman pemerintahan Brooke, mubaligh Kristian giat melakukan penubuhan sekolah untuk mengembangkan Injil. Sekolah Injil tersebut terdapat di kawasan Kuching iaitu sekolah St. Thomas (1848) dan sekolah Cina Bau (1864). Sekolah-sekolah injil lain di kawasan komuniti Bidayuh juga ditubuhkan di Kuap, Taee, Padawan, Bunuk dan kawasan luar bandar seperti Merdang dan Lundu (Pringle, 1970). Bahasa Iban telah digunakan sebagai bahasa vernikular dengan penubuhan sekolah Injil

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

pertama di Banting, Sekolah St. Paul pada tahun 1853 (Rosline Sandai & Marilyn Ong Siew Ai, 2015).

Banting terletak di Bahagian Sri Aman dan merupakan kawasan perkampungan Iban yang terdiri daripada beberapa buah rumah panjang. Justeru, penubuhan sekolah Injil di kawasan tersebut adalah strategik. Sekolah St. Paul telah banyak melahirkan golongan katekist Iban iaitu pemimpin Injil yang menyebarkan agama Kristian dalam bahasa Iban. Kejayaan ini menjadikan agama Kristian tersebar luas dalam masyarakat Iban terutamanya di kawasan Saratok dan Saribas (Pringle, 1936). Antara faktor lain pula, orang Iban mempunyai semangat dan iltizam yang tinggi untuk belajar membaca dan menulis (Gomes, 1910).

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Sekolah Injil menggunakan bahasa Iban berlanjutan dari zaman pemerintahan Rajah Brooke sehingga pemerintahan kolonial British (Reece, 1982 dalam Rosline Sandai & Marilyn Ong Siew Ai, 2015). Pada zaman pemerintahan kolonial British, bahasa Iban diajar di sekolah kebangsaan pada tahun 1955 di bawah rubrik bahasa Asia dan kemudiannya ditukar ke bahasa Iban pada tahun 1957 (Ibid, 2015). Pada masa itu, pengajaran bahasa Iban adalah dalam kalangan katekist dan beberapa guru Iban yang boleh menulis dan bertutur dalam bahasa Iban (Pringle, 1936).

Semasa zaman peralihan sistem pendidikan Malaysia, satu jawatankuasa telah ditubuhkan untuk mengkaji kesesuaian memanjangkan penggunaan Akta Pelajaran 1961 yang terpakai di Semenanjung Malaysia di Sarawak (Rosline Sandai & Marilyn Ong Siew Ai, 2015). Jawatankuasa yang dinamakan '*Joint Committee of Offcicals Set to Look into the Feasibility of Extending the Education Act, 1961 to Sarawak*'

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

bagaimanapun tidak melaporkan status bahasa Iban dalam sistem pendidikan kebangsaan pada tahun 1975 (Ibid, 2015). Hal ini menjadikan bahasa Iban tidak dijadikan sebagai satu mata pelajaran selepas penguatkuasaan Akta Pelajaran 1961 dilaksanakan pada 1 Disember 1976. Namun demikian, pengajaran bahasa Iban tetap diteruskan dengan mengambil kira ia telah menjadi sebahagian daripada sistem pendidikan di Sarawak (Pringle, 1936).

Penguatkuasaan Akta Pelajaran 1961 ini menjadikan bahasa Iban tidak mendapat sebarang peruntukan kewangan (*Per Capita Grant*) dalam pentadbiran pendidikan kebangsaan (Rosline Sandai & Marilyn Ong Siew Ai, 2015). Hal-hal pengurusan pengajaran dan pembelajaran sehingga ke peperiksaan diselia dibawah peruntukan dan garis panduan Bahasa Murid (*Pupil's Own Language, POL*). Padatahun 1977, bahasa Iban masih diteruskan walaupun peperiksaan bertukar dari SJC ke *Low Certificate of Education* (LEC). Pengajaran bahasa Iban berterusan walaupun format peperiksaan telah bertukar kepada Sijil Rendah Pelajaran (SRP) pada tahun 1985 (Ibid, 2015). Tambahan pula, format peperiksaan yang baharu telah menggugurkan bahagian terjemahan dari bahasa Inggeris ke bahasa Iban.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Pada tahun 1986, Menteri Pelajaran Sarawak bersetuju menjadikan bahasa Iban sebagai bahasa tambahan dalam kurikulum baru di sekolah menengah di Sarawak walaupun secara dasar ianya belum sah di sisi undang-undang pendidikan. Bahasa Iban kemudian diajar di sekolah rendah pada 13 Mei 1987 melalui surat pekeliling yang telah dikeluarkan oleh Pengarah Pelajaran Sarawak (Rosline Sandai & Marilyn Ong Siew Ai, 2015). Seterusnya, pada 10 Julai 1988, Kementerian Pelajaran telah meluluskan pengajaran bahasa Iban di peringkat sekolah menengah menerusi Mesyuarat

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Jawatankuasa Kurikulum Pusat 4/88. Kedua-dua dokumen ini memainkan peranan yang sangat penting bagi menghasilkan sukatan pelajaran untuk KBSR, KBSM dan juga buku teks bagi Tingkatan 1, 2, dan 3. Walau bagaimanapun, Jabatan Pelajaran Sarawak masih tidak memberi peruntukan untuk penghasilan buku teks, pemberian kursus, latihan dan seminar sebaliknya melalui fleksibiliti perbelanjaan daripada Bahagian Teknologi Pendidikan Negeri (Ibid, 2015).

Era pasca Akta Pendidikan 1996 yang menggantikan Akta Pelajaran 1961 menjadi titik penting dalam pengembangan dan pemantapan bahasa Iban di Malaysia. Jabatan Pelajaran Negeri Sarawak (JPNS) telah mencadangkan agar bahasa Iban turut diajar di sekolah menengah atas pada tahun 1992 tetapi tidak direalisasikan sehingga pembentukan Akta Pelajaran 1996. Penguatkuasaan ini memberi ruang bahasa Iban serta bahasa etnik lain diajar melalui definisi sekolah kebangsaan dan sekolah menengah. Segala urusan pengajaran dan pembelajaran menjadi tanggungjawab Jabatan Pembangunan Kurikulum, Kementerian Pelajaran Malaysia (KPM) (Rosline Sandai & Marilyn Ong Siew Ai, 2015).

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Kurikulum bahasa Iban juga sentiasa diulas dan diperiksa untuk penambahbaikan dari semasa ke semasa. Tumpuan diberikan sepenuhnya kepada kemahiran mendengar, menulis, membaca dan berkomunikasi serta pengetahuan kebudayaan Iban. Bahasa Iban turut ditambah baik mengikut standard yang telah dipersetujui kementerian (Rosline Sandai & Marilyn Ong Siew Ai, 2015). Oleh itu, guru yang mengajar terdiri daripada orang Iban yang telah mengajar sejak zaman pemerintahan Brooke dan perintis baru yang direkrut dari latar belakang agama Kristian atau penutur jati (Pringle, 1936).

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Pelaksanaan pengajaran dan pembelajaran yang melibatkan sastera dan budaya lisan Iban telah menyebabkan timbulnya kegusaran dalam kalangan guru. Hal ini kerana segelintir guru tidak memahami bahasa klasik dalam teks sastera terutamanya berkaitan puisi tradisional Iban. Justeru, guru masih tidak bersedia untuk mengajar puisi tradisional ini (Rosline Sandai, 2015) kerana kurang pendedahan dari aspek pedagogi dan maksud puisi tradisional Iban (Magdeline anak Nor, Zamri Mahamod, 2019). Tambahan pula, bahasa klasik tidak digunakan dalam kehidupan seharian orang Iban. Aktiviti tradisional atau ritual yang menggunakan bahasa klasik itu juga semakin berkurangan pada masa kini.

Puisi tradisional Iban dikenali sebagai *leka main*, merangkumi tiga kategori iaitu kategori Hiburan, Adat Resam dan Budaya serta Invokasi. *Leka main* merupakan tradisi lisan yang telah diketengahkan secara bertulis untuk tujuan pengajaran dan pembelajaran. Bahasa yang digunakan dalam teks puisi adalah bahasa klasik dan sukar difahami terutamanya puisi Invokasi. Maka, kesukaran dalam pemahaman isi kandungan puisi tradisional tersebut menjadi cabaran dalam pemilihan bahan pengajaran.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Buletin ANJAKAN, KPM (2015) menyatakan guru perlu menguasai subjek, mahir dan berketrampilan dalam pedagogi, memahami perkembangan murid, memahami psikologi pembelajaran dan memiliki kemahiran kaunseling selain mahir dalam teknologi maklumat. Muhammad Faizal dan Abd. Khalil Adnan (2015) juga menyarankan para guru hendaklah sentiasa membaharui ketrampilan diri dan menguasai pengetahuan kandungan pedagogi agar pelajar lebih berminat dalam penghayatan bahasa dan estetika. Sehubungan itu, penyelidikan ini bertujuan membina

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

modul pedagogi integrasi berasaskan naratif dan aplikasi pengkomputeran untuk membantu guru dan pelajar dalam pengajaran dan pembelajaran puisi tradisional Iban terutama puisi *Sampi* dan *Renung Adat*.

1.3 Pernyataan Masalah

Sampi dan Renung Adat merupakan puisi tradisional kategori invokasi yang masih diamalkan oleh segelintir masyarakat Iban sehingga kini (Robert Menua Saleh et al., 2001). Puisi ini dilafazkan atau dilagukan secara spontan oleh pengamal (lemambang) atau ketua masyarakat yang berpengalaman dalam ritual tradisi lisan tersebut. Bahasa klasik yang digunakan dalam puisi ini sering kali sukar difahami, terutama oleh generasi muda (Rosline Sandai, 2015). Kesukaran ini timbul kerana puisi tersebut menggunakan susunan kata yang puitis dan mengandungi makna tersirat yang kebanyakannya bersifat metafora.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Menurut kajian Rosline Sandai (2015), generasi muda, termasuk guru, menghadapi cabaran besar dalam mentafsir puisi tradisional ini. Guru-guru menyatakan kebimbangan bahawa kesukaran memahami maksud puisi ini menjadikannya kurang menarik perhatian pelajar untuk mempelajarinya. Kekangan ini diperburuk dengan ketiadaan sumber rujukan yang mencukupi selain buku teks. Guru juga mendapati bahawa bahan pengajaran yang tersedia, termasuk laman sesawang, hanya memuatkan teks puisi dalam bahasa Iban standard yang lebih mudah difahami tetapi tidak mencerminkan sepenuhnya keaslian bahasa klasik dalam Sampi dan Renung Adat.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Tambahan pula, kekurangan pakar dalam amalan tradisional Iban menjadikan panduan untuk memahami dan mentafsir puisi ini semakin sukar diperoleh (Rosline Sandai et al., 2019). Pentafsiran puisi tradisional invokasi ini memerlukan ketepatan kerana ia berkait rapat dengan aspek ritual budaya. Guru yang mengajar puisi tradisional ini sering kali tidak memiliki pengetahuan mendalam tentang adat resam dan budaya Iban kerana kebanyakan mereka tidak lagi mengamalkan cara hidup tradisional, terutamanya setelah berhijrah ke kawasan bandar (Magdeline anak Nor, Zamri Mahamod, 2019). Guru yang dilantik mengajar bahasa Iban juga mungkin tidak memiliki kepakaran khusus dalam bidang ini kerana pelantikan mereka lebih berdasarkan etnik daripada kepakaran.

Kesukaran memahami maksud tersirat dalam Sampi dan Renung Adat boleh diatasi dengan pendekatan pengajaran berasaskan naratif. Kirsch (2016) menyatakan bahawa teknik naratif mampu meningkatkan perbendaharaan kata pelajar, terutamanya untuk perkataan yang jarang didengar atau sukar difahami. Teknik ini juga membantu mengembangkan kecekapan berbahasa pelajar melalui penceritaan yang berkesan. Guru yang bertindak sebagai pencerita turut mendapat manfaat daripada pendekatan ini, kerana mereka dapat menyampaikan makna puisi secara mendalam dan menarik minat pelajar untuk mempelajari puisi tradisional.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Untuk memastikan pengajaran lebih berkesan, teknik naratif boleh digabungkan dengan strategi multimedia. Butcher, Davies, dan Highton (2019) menegaskan bahawa rancangan pembelajaran dan pengajaran (PdP) yang berjaya bukan sahaja membina asas ilmu pengetahuan tetapi turut meningkatkan motivasi dan keinginan pelajar untuk belajar. Multimedia yang menggabungkan teks, gambar, suara, bunyi, dan video

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

mampu menjadikan proses pembelajaran lebih menarik dan menyeronokkan (Mohd. Noorhadi Mohd. Yusof & Zurinah Tahir, 2017). Penggunaan multimedia juga membolehkan pelajar memahami maksud tersirat atau metafora dalam puisi tradisional secara lebih mendalam, seperti yang dinyatakan oleh Mayer (2014).

Pengalaman semasa pandemik COVID-19 menunjukkan betapa pentingnya penggunaan ICT dalam pengajaran. Kementerian Pelajaran Malaysia telah memperkenalkan sistem pembelajaran dalam talian, yang memerlukan guru meningkatkan kemahiran mereka dalam menggunakan teknologi multimedia. Dalam konteks pengajaran Sampi dan Renung Adat, multimedia berpotensi digunakan untuk memperjelas makna tersirat puisi, meningkatkan pemahaman pelajar, dan menarik minat mereka untuk mempelajari puisi tradisional ini.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Berdasarkan permasalahan yang dikenal pasti, kajian ini bertujuan membangunkan modul pengajaran Sampi dan Renung Adat berasaskan naratif dengan integrasi multimedia. Modul ini diharapkan dapat membantu guru memberikan penjelasan yang lebih mendalam tentang maksud puisi, di samping meningkatkan motivasi pelajar untuk mempelajari puisi tradisional Iban. Integrasi strategi naratif dan multimedia bukan sahaja menyelesaikan isu kekurangan bahan bantu mengajar tetapi juga memastikan puisi tradisional terus relevan dalam sistem pendidikan moden.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.4 Objektif Kajian

Objektif kajian ini berdasarkan tiga fasa seperti berikut:

Fasa 1

1. Mengenal pasti masalah yang dihadapi guru dalam pengajaran puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat*

Fasa 2

1. Mendapatkan pandangan pakar tentang kesahan modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia.
2. Mendapatkan pandangan guru tentang kekuatan dan kelemahan modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia.

Fasa 3

3. Mengenal pasti kebolehgunaan modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia.
4. Menganalisis kesan modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.5 Soalan Kajian

Soalan kajian ini ialah seperti berikut:

Fasa 1

1. Apakah masalah yang dihadapi oleh guru dalam pengajaran puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat*?

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Fasa 2

2. Apakah pandangan pakar tentang kesahan modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia?
3. Apakah pandangan guru tentang kekuatan dan kelemahan modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia?

Fasa 3

4. Bagaimanakah kebolehgunaan modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia?
5. Apakah kesan modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia?

1.6 Hipotesis Kajian

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Hipotesis kajian ini adalah seperti dibawah:

H1: Menguji kesetaraan pencapaian murid kumpulan kawalan dan rawatan.

H2: menguji perbezaan pencapaian murid kumpulan kawalan dan rawatan selepas menggunakan modul.

1.7 Rasional Kajian

Pembangunan modul ini merupakan satu usaha menambah kaedah alternatif kepada guru Bahasa Iban dalam menyampaikan puisi tradisional Iban. Modul ini membantu menerangkan maksud dan apresiasi bahasa klasik iaitu metafora yang terdapat dalam

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

puisi *Sampi* dan *Renung Adat*. Sehubungan itu, pelajar diharap dapat berfikiran secara kreatif dan kritis sejajar dengan keperluan pendidikan abad ke-21.

Penerapan penghayatan bahasa dan estetika yang dilihat mampu melahirkan pelajar yang dapat mengaplikasikan pengetahuan kosa kata melalui hasil karya mereka. Proses pengajaran dan pembelajaran di sekolah juga menjadi lebih menarik dan aktif guru bertindak sebagai pembimbing dan fasilitator.

1.8 Batasan Kajian

Kajian ini terhad kepada puisi tradisional kategori invokasi iaitu *Sampi* dan *Renung Adat.* Kajian ini juga terbatas kepada sumber sekunder iaitu menggunakan buku *Sampi Enggau Biau* (Robert Menua Saleh & Janang Ensiring, 2001), buku *Renung Adat* (Robert Menua Saleh et al., 2001). Data sekunder digunakan kerana kekurangan pakar yang mengamalkan puisi tradisional ini dan memenuhi setiap aspek adat dan kebudayaan kaum Iban. Oleh itu, dapatan kajian juga terhad kepada puisi yang dipilih.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Aspek kandungan modul juga hanya melibatkan isi kandungan puisi dan metafora yang terdapat dalam puisi terpilih. Justeru, penilaian modul hanya melibatkan informan dari aspek kefahaman isi kandungan dan maksud metafora puisi tersebut. Informan yang dipilih ialah dalam kalangan guru bahasa Iban dan pakar tentang puisi tradisional Iban.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.9 Kepentingan Kajian

Kajian ini boleh menjadi model pedagogi integrasi tentang pengajaran kesusasteraan Iban. Keinginan untuk mendalami maksud dan kebudayaan Iban melalui puisi tradisional dapat ditingkatkan dalam kalangan guru dan pelajar kerana tujuan utama kajian ini ialah untuk meningkatkan kefahaman tentang kandungan dan konteks puisi tradisional Iban melalui strategi intgerasi berasaskan naratif dan multimedia.

Modul ini juga penting sebagai usaha meringankan beban guru dalam merancang aktiviti pembelajaran dan pemilihan bahan bantu mengajar. Penerapan elemen pemikiran kreatif dan kritis dalam kajian ini membantu pelajar dan guru dalam memahami puisi tradisional dengan lebih berkesan. Multimedia digunakan untuk menarik minat pelajar dalam memahami dan menghargai puisi tradisional Iban. Selain itu, ia turut dijadikan alternatif pengajaran dan pembelajaran terutamanya semasa pandemik COVID-19.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Kajian ini turut dijadikan sebagai satu usaha menyokong dalam merealisasikan Pelan Pembanguan Pendidikan Malaysia (PPPM) 2013 – 2025 dibawah aspirasi ‘Kemahiran Dwibahasa’. Aspirasi ini menggalakkan pelajar dari kumpulan etnik untuk menguasi sekurang-kurangnya tiga bahasa selain bahasa Melayu sebagai bahasa utama dan bahasa Inggeris sebagai bahasa kedua. Maka, pelajar dari kumpulan etnik dapat mengekalkan pengetahuan mereka tentang bahasa ibunda dan identiti bangsa.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.10 Definisi Operasional

Terdapat beberapa definisi operasional yang digunakan dalam kajian ini iaitu pembangunan, modul pengajaran, naratif, multimedia, *Sampi*, *Renung Adat*, kebolehgunaan, kesan, kesahan modul, kekuatan dan kelemahan modul. Kesemua definisi operasional tersebut diperincikan di bawah.

1.10.1 Pembangunan

Pembangunan merupakan proses evolusi dalam bidang pendidikan yang bertujuan menambahkan nilai moral dan perlu dalam membentuk manusia lebih berkualiti, berpotensi dan produktif (A'ing, 2015). Dalam kajian ini, pembangunan membawa maksud proses yang mewujudkan penambahan dan perubahan yang lebih baik dalam bidang pendidikan khususnya pendidikan bahasa Iban. Pembangunan modul pengajaran ini adalah berdasarkan Richey dan Klein.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.10.2 Modul Pengajaran

Butcher et al. (2019) menyifatkan modul pengajaran sebagai bahan dan sumber pembelajaran termasuk buku, sumber berbentuk media seperti audio, video dan animasi serta alat bantu visual seperti pemberian nota berbentuk slaid dan rajah. Dalam kajian ini, modul pengajaran yang dibangunkan berbentuk maujud iaitu buku yang dilengkapi dengan slaid pengajaran. Ia dijadikan bahan bantu mengajar untuk pengajaran dan

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

pembelajaran puisi tradisional Iban khususnya *Sampi* dan *Renung Adat*.

1.10.3 Naratif

Naratif merupakan teknik penceritaan untuk memberi pemahaman dalam penyampaian mesej atau idea (Barkhuizen, 2016). Kajian ini menggunakan naratif untuk pengajaran dan pembelajaran puisi *Sampi* dan *Renung Adat* untuk memahami maksud dan gambaran keseluruhan puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat.*

1.10.4 Multimedia

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Multimedia merupakan media yang mengandungi teks, grafik, video, animasi dan bunyi serta dikawal selia melalui komputer untuk menilai kompentensi pelajar (Mayer, 2014). Multimedia dalam kajian ini ialah perisian komputer Microsoft PowerPoint 2016 yang mengandungi teks, grafik dan bunyi untuk mengajar maksud tersirat dalam puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat*. Multimedia ini bukan sahaja digunakan sebagai slaid pembentangan tetapi untuk aktiviti pembelajaran secara aktif.

1.10.5 *Sampi*

Sampi merupakan invokasi yang menuntut kepercayaan asal suku kaum Iban sebagai permohonan kepada Dewa-dewi (Petara), entiti dan roh agar mereka mendapat

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

keberkatan (Robert Menua Saleh & Janang Ensiring, 2001). Dalam kajian ini, sampi yang digunakan ialah *Sampi Gawai Dayak* (Mantera Gawai Dayak), *Sampi Gawai Antu* (Mantera Gawai Roh) dan *Sampi Ngetas Ulit* (Mantera Berkabung). *Sampi Gawai Dayak* merupakan invokasi yang dipuisikan semasa perayaan Gawai Dayak dalam masyarakat Iban. *Sampi Gawai Antu* pula dilakukan semasa sambutan Gawai Roh iaitu perayaan perkabungan yang terakhir bagi menghormati dan menghargai si mati. Manakala, *Sampi Ngetas Ulit* adalah doa atau mantera perkabungan selepas beberapa minggu peninggalan si mati.

1.10.6 *Renung Adat*

Robert Menua Saleh et al. (2001) menyatakan invokasi ini juga merupakan kepercayaan asal suku kaum Iban iaitu ritual atau pemujaan dewa. Dalam kajian ini, Renung Adat yang digunakan ialah *Renung Namaka Tuah* (Ritual Membawa Tuah), *Renung Ngalu Antu* (Ritual Mengalu-alukan Roh) dan *Renung Sebayan* (Ritual Dunia Roh). *Renung Namaka Tuah* dilafazkan pada awal pagi semasa perayaan Gawai dan diserukan kepada *Petara* dari tasik yang dipercayai boleh memberi tuah kepada tuan rumah. *Renung Ngalu Antu* pula dilafazkan pada waktu petang bertujuan untuk menyeru dan memuja segala roh yang baik untuk membantu memberikan kesihatan dan kesejahteraan. Manakala, *Renung Sebayan* dilakukan sebelum subuh kerana dipercayai orang *sebayan* (dunia roh) naik ke dunia manusia selepas subuh.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.10.7 Kebolehgunaan

Menurut Neilsen (2012), kebolehgunaan merupakan indikator yang mengukur kualiti sesuatu reka bentuk untuk memberi kemudahan kepada pengguna. Weichbroth (2018) pula menyatakan kebolehgunaan sebagai cara sesuatu reka bentuk atau produk menjalankan fungsi dengan memberi kualiti dan meningkatkan prestasi kepada penggunanya. Dalam kajian ini, produk yang dibangunkan adalah modul pengajaran *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia. Oleh itu, kebolehgunaan dalam kajian ini membawa maksud kemampuan atau keupayaan modul pengajaran yang dibangunkan dalam memberi kefahaman dan kemudahan untuk belajar tentang puisi *Sampi* dan *Renung Adat*.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.10.8 Kesan

Menurut Mantzicopoulos et al. (2018), kesan merupakan kemampuan dan keupayaan sesuatu reka bentuk, strategi, pendekatan dan kaedah dalam mencapai objektif pembelajaran. Dalam kajian ini, keberkesanan merujuk kepada keupayaan modul pengajaran dari aspek pemahaman isi kandungan dan maksud metafora dalam *Sampi* dan *Renung Adat* berasaskan pendekatan naratif dan multimedia.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.10.9 Kesahan Modul

Menurut Aliff Nauwi et al. (2015), kesahan modul merupakan ketepatan konsep dan kandungan sesebuah modul. Kesahan modul dalam kajian ini adalah kesahan kandungan, pedagogi dan teknikal modul.

1.10.10 Kekuatan dan Kelemahan Modul

Sobri et al. (2018) menyatakan kekuatan modul adalah kelebihan modul dalam mencapai objektif sesuatu modul. Sementara itu, kelemahan modul merujuk kepada kekurangan modul yang perlu dibaiki untuk mencapai objektif. Kekuatan dan kelemahan merupakan pandangan guru dan pelajar tentang kefahaman isi kandungan puisi, metafora dalam puisi dan kebolehlaksanaan modul.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.11 Kerangka Teori Kajian

Puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat* digunakan semasa ritual atau majlis keramaian mempunyai bahasa yang klasik dan tersirat. Maka, analisis maksud puisi ini mengetengahkan maksud tersurat dan tersirat untuk memahami bentuk sastera masyarakat Iban. Bentuk puisi tersebut distrukturkan agar menjadi sistematik melalui strategi analisis kandungan teks. Puisi tersebut kemudian dihuraikan dalam bentuk naratif atau penceritaan agar pelajar dapat memahami maksud tersurat dalam keseluruhan puisi yang dikaji. Maksud tersirat turut dikeluarkan dan dianalisis

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

menggunakan perisian komputer, ATLAS.ti. Hasil dapatan kemudian digunakan dan dibangunkan menggunakan perisian komputer yang sesuai.

Teori yang digunakan dalam kajian ini adalah teori naratologi yang dicetuskan oleh Wallace Martin (1986). Teori naratologi yang dicetuskan oleh Martin menggambarkan naratif berlaku apabila pencerita bertindak sebagai pemberi maklumat atau manifestasi organisasi sosial menggunakan bahasa mudah untuk menjelaskan konteks sosial seperti antropologi, sosiologi dan kesusasteraan. Hal ini menjelaskan naratif mempunyai tema. Kewujudan tema ini kemudian menjadikan struktur penceritaan lebih menarik sehingga para pendengar dapat memahami mesej atau pesanan yang ingin disampaikan dengan baik.

Selain itu, keindahan bahasa yang digunakan turut mempengaruhi struktur cerita. Keindahan bahasa ini dipamerkan menerusi penggunaan bahasa kiasan untuk menyampaikan maksud sebenar. Hal ini secara tidak langsung melibatkan naratif dalam sastera tradisi dan budaya. Pembentukan bahasa kiasan ini berkait rapat dengan tanda, simbol atau lambang untuk dijadikan sebagai perbandingan. Kemudian, penulis bertindak sebagai pengantara dan penceritaan tersebut diinterpretasikan kepada umum. Keyakinan penulis dalam memberi pandangan, kritikan atau maksud daripada pencerita mempengaruhi pembaca atau pendengar. Akhirnya, pembaca diharapkan dapat memahami isi yang hendak disampaikan oleh pencerita. Kerangka teori ini ditunjukkan pada Rajah 1.1 dibawah.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Rajah 1.1

Kerangka teori kajian

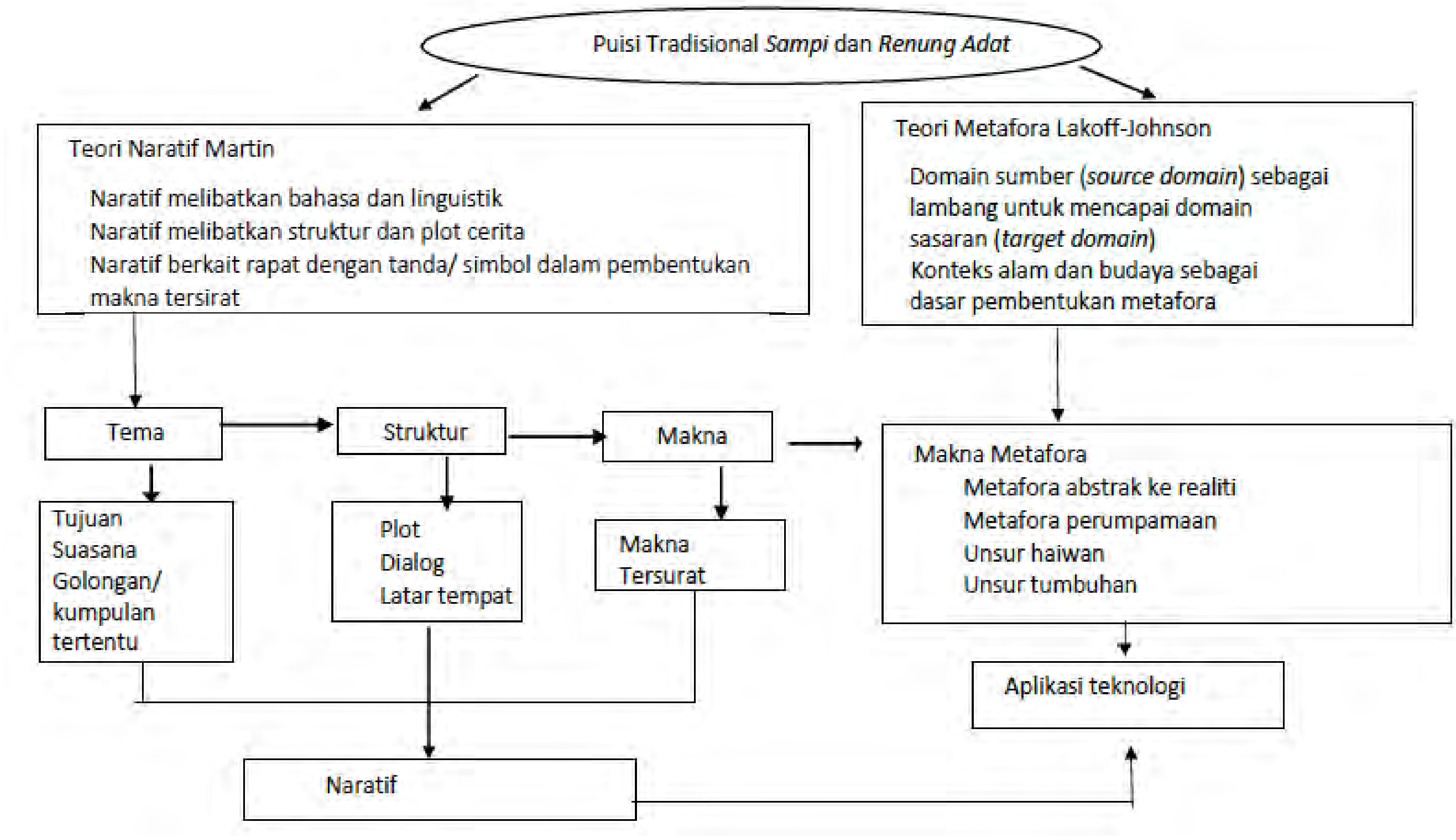

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Berdasarkan Rajah 1.1, teori naratif Martin digunakan untuk meneliti puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat* dari aspek tema, struktur dan makna. Tema digunakan sebagai pokok utama yang menjadi gagasan keseluruhan puisi tradisional tersebut. Penelitian tema adalah berdasarkan tujuan, suasana dan golongan atau kumpulan yang terdapat dalam puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat*. Struktur pula digunakan untuk menerangkan plot, dialog dan latar tempat puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat*. Manakala, penelitian makna melibatkan makna tersurat dan makna tersirat.

Penelitian bagi kesemua aspek ini kemudian dijadikan sebagai panduan bagi membangun cerita atau naratif dalam puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat*. Naratif bukan sahaja membantu memberi gambaran makna keseluruhan puisi tradisional tersebut, malah memberi kefahaman tentang tujuan dan mesej yang disampaikan dalam invokasi puisi tradisional itu. Struktur puisi tradisional tersebut juga dapat difahami dengan mudah di setiap bahagian pendahuluan, isi dan penutup. Oleh itu, pengajaran puisi tradisional tersebut boleh dilakukan dengan pendekatan berasaskan naratif.

Teori naratif Martin menyatakan konteks sosiobudaya berkait rapat dengan tanda. Tanda tersebut mencakupi “simbol atau lambang yang digunakan untuk menyatakan maksud sebenar secara yang disesuaikan dengan kehidupan sosiobudaya dan pengalaman dalam kehidupan seharian. Kewujudan perbandingan ini membentuk bahasa kiasan serta mempamerkan keindahan bahasa yang digunakan” (Martin, 1986, p. 52). Keindahan bahasa ini ditunjukkan melalui pembentukan bahasa kiasan metafora. Tetapi Martin tidak menyatakan secara terperinci tentang metafora. Oleh itu, teori metafora Lakoff-Johnson digunakan untuk meneliti pembentukan metafora

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

dalam puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat.*

Menurut Lakoff dan Johnson (1980), metafora merupakan bahasa yang digunakan dalam pemikiran dan tingkah laku kehidupan seharian. Ia berlaku apabila seseorang dapat memahami sesuatu hal melalui proses pemahamannya tentang hal lain yang telah dikenali dan difahami sebelummya dari pengalamannya sehari-hari (Ibid, 1980). Berdasarkan pernyataan tersebut, bahasa kiasan metafora menentukan hubungan antara objek dengan menciptakan pemahaman mengenai objek tertentu melalui pemahaman mengenai objek yang lain. Dengan erti kata lain, domain sumber (*source domain*) digunakan manusia untuk memahami konsep abstrak dalam domain sasaran (*target domain*) (Ibid, 1980).

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Berdasarkan Rajah 1.1 terdapat beberapa elemen metafora yang dikehendaki menjadi domain sumber dalam puisi *Sampi* dan *Renung Adat* iaitu metafora abstrak ke realiti, metafora perumpamaan, metafora berunsurkan haiwan dan metafora berunsurkan tumbuhan. Elemen- elemen ini disesuaikan dengan maksud sebenar supaya domain sasaran dapat dicapai. Kesemua elemen ini merupakan konteks alam dan budaya dalam kehidupan seharian kaum Iban.

Konteks alam dan budaya yang mendasari kewujudan bahasa kiasan metafora menjadikan teks puisi tradisional mudah dikenal pasti. Domain sumber ini mungkin berbentuk abstrak, mempunyai cici-ciri semulajadi atau sifat yang sama bagi tujuan perumpamaan, perbandingan atau analogi, berunsurkan haiwan dan alam. Oleh itu, unsur atau elemen yang membentuk metafora tersebut digunakan untuk pengajaran maksud tersirat dalam puisi *Sampi* dan *Renung Adat*. Pengajaran maksud ini

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

disesuaikan dan dibangunkan menggunakan perincian komputer. Kedua-dua teori ini jelas menunjukkan tentang cara penelitian puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat*. Penekanan tema, struktur dan makna membantu dalam pembentukan naratif untuk pengajaran maksud keseluruhan puisi tradisional tersebut. Manakala, konteks alam dan budaya dijadikan sebagai unsur yang membangun bahasa kiasan dalam puisi tradisional tersebut. Unsur ini kemudian dijadikan sebagai data untuk dibangun menggunakan aplikasi komputer bagi tujuan pengajaran maksud tersirat. Akhir sekali, modul pedagogi integrasi dibangunkan berasaskan naratif dan aplikasi komputer untuk pengajaran puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat.*

1.12 Kerangka Konseptual Kajian

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat* digunakan semasa ritual atau majlis keramaian mempunyai bahasa yang klasik dan tersirat. Maka, analisis maksud puisi ini mengetengahkan maksud tersurat dan tersirat untuk memahami bentuk sastera masyarakat Iban. Bentuk puisi tersebut distrukturkan agar menjadi sistematik melalui strategi analisis kandungan teks. Puisi tersebut kemudian dihuraikan dalam bentuk naratif atau penceritaan agar pelajar dapat memahami maksud tersurat dalam keseluruhan puisi yang dikaji. Maksud tersirat turut dikeluarkan menggunakan perisian komputer, ATLAS.ti. Hasil dapatan kemudian digunakan dan dibangunkan menggunakan multimedia melalui Microsoft PowerPoint 2016. Pembangunan modul ini menggunakan model Richey dan Klein (2007).

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Model ini mempunyai tiga fasa utama iaitu fasa analisis, fasa pembangunan dan fasa penilaian. Pada peringkat fasa analisis, perkara yang perlu diberi perhatian adalah menganalisis keperluan pembelajaran dan membuat perancangan bagi memenuhi keperluan tersebut. Analisis keperluan ini dilaksanakan melalui kajian rintis. Analisis ini bertujuan untuk mengetahui keperluan guru dalam mengajar puisi *Sampi* dan *Renung Adat*. Puisi tersebut kemudian dibangunkan berbentuk naratif untuk mendapatkan kefahaman secara menyeluruh. Daripada naratif tersebut, maksud tersirat iaitu metafora dianalisis menerusi Atlas.ti dan dibangunkan menggunakan Microsoft PowerPoint 2016 untuk aktiviti pengajaran dan pembelajaran. Modul kemudian dinilai secara formatif bagi sebelum menilai kebolehlaksanaan dan kebolehgunaan dalam pengajaran. Pembangunan ini merupakan peringkat kedua iaitu fasa pembangunan. Fasa seterusnya ialah fasa penilaian. Dalam fasa ini pelaksanaan modul pengajaran dan penilaian secara sumatif. Pembangunan modul ini menggunakan model pengajran Dick dan Carey (1985). Kerangka konseptual berasaskan model ini ditunjukan pada Rajah 1.2 dibawah.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Rajah 1.2

Kerangka konseptual kajian

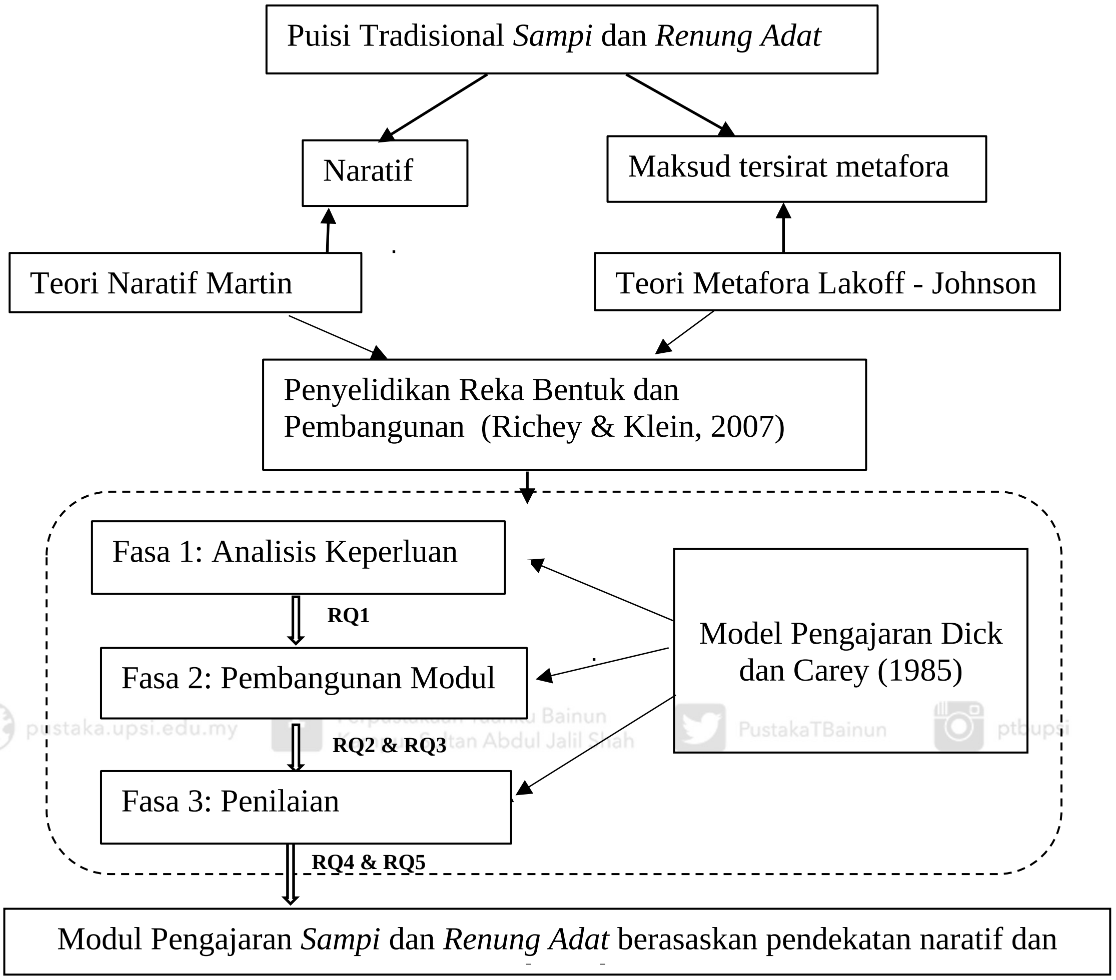

1.13 Rumusan

Secara keseluruhan, bab ini membincangkan keperluan kajian seperti latar belakang kajian, pernyataan masalah, objektif dan soalan kajian, batasan kajian, kepentingan kajian, definisi operasional dan kerangka konseptual kajian. Selain itu, kajian ini turut menyatakan dua jenis puisi tradisional Iban yang digunakan untuk tujuan pembangunan modul pengajaran iaitu puisi *Sampi* dan *Renung Adat*. Teori yang

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

digunakan dalam kajian ini adalah teori Naratif Martin dan teori Metafora Lakoff-Johnson. Model yang digunakan untuk membangun modul pengajaran ini adalah menggunakan reka bentuk pengajaran Richey dan Klein (2007) dan model pengajaran Dick dan Carey (1985). Akhir sekali, pedagogi ini diasaskan menggunakan naratif dan diintegrasikan dengan multimedia untuk mengajar puisi tradisional *Sampi* dan *Renung Adat*.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi